

Entre la no-forma i la re-forma. Notes sobre la història urbana de Reus

Segurament les ciutats, com qualsevol organisme viu, tenen una càrrega genètica que les acompanya des del seu naixement, les condiciona i les explica. Així, bona part de la seva capacitat, comportament i forma tant com les disfuncions i malformacions poden ésser de naturalesa congènita; en cap cas, però, cal confondre aquest fet amb el destí.

Efectivament moltes de les qüestions que la ciutat actual planteja troben resposta en revisar la seva història. Una Ciutat que evita tota condició geogràfica notable, que escull per néixer un pla relativament obert i central del territori, no tindrà mai gaires disturbis externs per créixer. Si és concebuda com a mercat i fins cinc-cents anys després no confia de debò en la indústria, però no vol perdre mai aquella condició inicial de lloc d'intercanvi, amb la barreja la Vila assolirà la condició definitiva de Ciutat.

En no tenir servituds geogràfiques, ni pes representatiu ni estratègic, és a dir, no tenir ni riu, ni castell, ni catedral, ni palau, ni mar on recolzar-se, la Ciutat per fer-se gran ha d'emparar-se en el seu Mercat-Plaça i en els radis-camins que menen la plaça al territori. Primer, i poc a poc, construeix un teixit de cases d'artesans i horts dins la feble muralla, superada amb una intensa barreja d'habitatges i indústries després. En qualsevol cas està clar que la Ciutat compta únicament amb les seves pròpies forces, per això, perennement, els seus materials, mesures i formes expliquen clarament el seu estat moral, físic i econòmic, el seu grau d'exigència i d'il·lusió.

La història de la Ciutat està constituïda per oportunitats, abdicacions i encerts. En el passat, *el gust pel risc*, la innovació i la tecnologia van fer que la Ciutat fos bressol de bancs, indústries molt variades i centre d'una moderna xarxa de transport, fonamentalment el tren, que organitzava i teixia Ciutat i Territori. Tot seguit, *la intuïció* que la

La història de la Ciutat està constituïda per oportunitats, abdicacions i encerts

posició, qualitat i forma dels equipaments eren l'única via per a la qualificació i millora d'una Ciutat completament civil, va fer possible que entitats, teatres, hospitals i escoles fossin les noves fites de la Ciutat. *L'esperit obert* va permetre adoptar la modernitat en les idees i en les formes, i posar-les a l'abast dels ciutadans, especialment dels oficis, de tal manera que el modernisme fos, és encara, equivalent a Modern, a la Ciutat.

Segurament, però, a la Ciutat li va faltar vigor moral i decisió per a donar-se un projecte, un pla, llavors anomenat eixample, que en redefinís la forma i en regís el futur creixement. Va optar per concentrar esforços en la renovació, en l'arquitectura i en la construcció d'un equilibrat camp-ciutat que posava en relació i valor agricultura i lleure. Projectant, això sí, un sistema d'urbanització i verd, els Passejos, que és encara el traçat urbà de major mesura i qualitat de la Ciutat. Potser per cansament, potser perquè tot un seguit de fil·loxes ha afeblit la seguretat dels ciutadans, el present de la Ciutat està ple d'abdicacions, de dubtes, de renúncies. *Abdicació* a liderar el territori com havia fet en el passat. La ciutat contempla ara, resignada i altiva com la línia de tensió s'apropa a la costa i aporta energia a les Altres Ciutats. *Dubte* i a la fi greu error en la reforma de la Ciutat Antiga, no encertant ni la peça

ni el tret. La Ciutat, inconscient, ha destruït sense cap llàgrima bona part dels seus orígens, de teixits i arquitectura feble però vital. No ha entès que la part del cos urbà realment malalta estava, just, a l'altra banda del Raval. Continuada *Renúncia* malgrat el planejament continu a definir projectes i forma per a la Nova Ciutat.

Aquest període de feblesa coincideix, però, amb un creixement continuat i fort de la Ciutat. Com es pot suposar afegeix deformacions i disfuncions a les congènites, però és també garantia de vitalitat i redreçament, d'oportunitats, que depenen sobretot de l'exigència i il·lusió dels ciutadans.

Entre les més immediates: *Refer* el teixit de la Ciutat Antiga cercant un bon projecte que repropoï i recusi el tret, generant l'energia adequada, ni més ni menys, perquè la resta, amb una mesurada barreja d'equipaments, serveis, comerç i habitatge, recuperi la condició de cor de la Ciutat. *Repensar* el nou paper de la Ciutat i el Territori, model que ràpidament ha de fer-se palès en una xarxa de comunicació i transport, que permeti relacionar-se intensament amb les Altres Ciutats i amb els nous centres d'intercanvi sense afeblir cap de les velles relacions del Territori. *Construir* un nou sistema d'equilibri sobre la barreja cada cop més intensa d'usos, en el mateix espai (la Ciutat, en això, hi té experiència) que permeti compartir la terra, l'aire i l'aigua a pagesos, turistes, industrials i ciutadans.

Aquesta Ciutat, més pragmàtica que programàtica que ha impedit fins ara cap *projecte de forma* inductiva i realista, que no té por de la *renovació*, té prou història com per a tenir *memòria*, abdicacions per fer-se retrets però oportunitats perquè, si vol, sense negar-se, faci pam i pipa al destí.